

بسم الله الرحمن الرحيم

استاد معظم در ابتدای جلسه از باب تیمن و تبرک به روایتی از امیر المؤمنین علیه السلام اشاره فرمودند.

عن سلیم بن قیس هلالی قال سمعت عن امیر المؤمنین علیه السلام يحدث عن النبی صلی الله علیه و آله و سلم انه قال فی کلام له: «العلماء رجلاّن. رجل عالم آخذ بعلمه فهذا ناج؛ و عالم تارك لعلمه فهذا هالك و انّ اهل النار ليتأذون من ريح العالم التارك لعلمه و انّ اشدّ اهل النار ندامة و حسرة رجل دعى عبدا الى الله فاستجاب له ...»^۱

این حدیث طولانی است اما تا همین جای مطلب برای تیمن به بحث و تنبّه ما کافی است. سلیم بن قیس می گوید خودم از امیر المؤمنین شنیدم که فرمودند پیغمبر مکرم اسلام حدیث کرد و فرمود علماء دو قسم هستند، قسم اوّل علمایی هستند که به علم خود شان عمل می کنند و این قسم ناجی خود و مردم می شوند. و قسمی هم علمایی هستند که به علم خود عمل نمی کنند و اینها هلاک کننده خود و مردم و اهل آتش هستند. اهل جهنّم از بوی تعفنّ عالمی که به علمش عمل نکرده در جهنّم عذاب می کشند ... الى آخر الحديث.

مبحث هفتم: اوامر

یکی دیگر از مباحثی که طرح آنها نقش اساسی در فهم معانی الفاظ مفردة مستعمله در لسان شرع دارد، مبحث اوامر است. از ابتدای بحث اصول روشن شد که در علم اصول از قواعدی بحث می شود که بالخصوص و صرفا جهت استنباط احکام و وظایف عملیّه عباد در مقابل موالی مورد توجه بوده و نیز محتاج به تحقیق و اثبات می باشد و همچنین عرض کردیم که تمام این قواعد مربوط به کلمات و یا جملات و یا افعالی است که مولای حکیم در جهت صدور حکم و تعیین وظایف بندگان و تبیین خواسته ها و مطلوبات خودش مورد استفاده قرار می دهد و این قواعد و اصول یا مربوط به موضوع له و مستعمل فيه این الفاظ و اعمال است و یا مربوط به ظهورات آنها و حجّیت آن ظهورات است و هر یک از این دو مبحث یا راجع به ماده کلمات و الفاظ است و یا مربوط به خصوص هیئت آنهاست و یا مربوط به ماده و هیئت آنها ست. بحث از هیئت هم یا راجع به هیئت یک کلمه و یک لفظ مفردی است که در لسان شارع استعمال شده و یا مربوط به وضع هیئت یک جمله و کلامی است که شارع مقدس آن را استعمال کرده است. از مباحث شش گانه ای که تا کنون مطرح شد، فهمیدیم که این مباحث یا مربوط به خصوص موضوع له و مستعمل فيه ماده الفاظ مفردة ای بود که در لسان شارع استعمال شده بود، مثل مبحث حقیقت شرعیّه، مبحث صحیح و اعم، مبحث اشتراک

۱ - کافی، جلد ۱، صفحه ۴۴: مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ عِيسَى عَنْ حَمَّادِ بْنِ عِيسَى عَنْ عُمَرَ بْنِ أَدْبَنَةَ عَنْ أَبِي بَرٍّ عَنْ أَبِي عِيَّاشٍ عَنْ سُلَيْمِ بْنِ قَيْسٍ الْهَلَالِيِّ قَالَ سَمِعْتُ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ ع يُحَدِّثُ عَنِ النَّبِيِّ ص أَنَّهُ قَالَ فِي كَلَامٍ لَهُ الْعُلَمَاءُ رَجُلَانِ رَجُلٌ عَالِمٌ آخِذٌ بِعِلْمِهِ فَهَذَا نَاجٍ وَ عَالِمٌ تَارِكٌ لِعِلْمِهِ فَهَذَا هَالِكٌ وَ إِنَّ أَهْلَ النَّارِ لَيَتَأَذُونَ مِنْ رِيحِ الْعَالِمِ التَّارِكِ لِعِلْمِهِ وَ إِنَّ أَشَدَّ أَهْلِ النَّارِ نَدَامَةً وَ حَسْرَةً رَجُلٌ دَعَا عَبْدًا إِلَى اللَّهِ فَاسْتَجَابَ لَهُ وَ قِيلَ مِنْهُ فَأَطَاعَ اللَّهَ فَأَدْخَلَهُ اللَّهُ الْجَنَّةَ وَ أَدْخَلَ الدَّاعِيَ النَّارَ بِتَرْكِهِ عِلْمَهُ وَ اتِّبَاعِهِ الْهَوَى وَ طُولِ الْأَمَلِ أَمَّا اتِّبَاعُ الْهَوَى فَيَصُدُّ عَنِ الْحَقِّ وَ طُولُ الْأَمَلِ يُنْسِي الْأَجْرَةَ.

خارج اصول، سال چهارم، «مبحث أوامر»....استاد معظم حاج شیخ عباسعلی زارعی سبزواری مدّ ظلّه العالی

و مبحث استعمال لفظ در اکثر از معنای واحد. و یا مربوط به خصوص موضوع له و مستعمل فیه هیئت الفاظ مفرد ای بود که در لسان شارع استعمال شده بودند. مثل مبحث مشتق که در سال گذشته مطرح شد.

و اما مبحث اوامر اگر چه مربوط به الفاظ مفرد مستعمله در لسان شرع است، و لذا از این حیث در ردیف تمام مباحث پیشین قرار دارد. و لکن در این مبحث ما هم از هیئت امر و هم از مادّه امر بحث می کنیم، هم قواعد اصولی مربوط به ماده مورد تحقیق قرار می گیرد و هم قواعد مربوط به هیئت امر مورد بحث قرار خواهد گرفت. هم معنا و مستعمل فیه مادّه امر و مباحث مربوط به مادّه امر طرح می شود و هم معنا و مستعمل فیه مربوط به هیئت امر و مباحث آن طرح می شود. لذا این مبحث اولین مبحثی است که بحث در آن در خصوص ماده یا خصوص هیئت نیست بلکه بحث در باره هر دو جهت هست. به خلاف مباحث پیشین که یا در آنها فقط بحث از ماده و موضوع له و مستعمل فیه آن می شد و یا در آن از خصوص هیئت و قواعد مربوط به هیئت لفظ بحث می شد. در هر حال بحث از اوامر را که یکی از مباحث تاثیر گذار در فقه می باشد و مبحثی است که همان طوری که عرض خواهد شد پیشینه ای بسیار قوی دارد، در ذیل چند مطلب به نحوی بدیع دنبال می کنیم.

«و الحمد لله ربّ العالمین»